

Xi schendt zijn neus

*Hongkong heeft de uitslag bepaald van de zevende vrije - de dictatuur werd in 1996 voorgoed opgeheven - parlaments- en presidentsverkiezingen in Taiwan. De toch al bleke conservatief-nationalistische tegenstander van uittredend en nu herverkozen democratische presidente **Tsai Ing-wen** (DDP), **Han Kuo-yu** (Kwo-mintang, KMT), verloor met een ongezien verschil van 2.648.112 stemmen van de 14,3 miljoen geldig uitgebrachte stemmen. Tsai kreeg 57,1 % van de kiezers achter zich, Han maar 38,6 %. Ouwe taaie **James Soong** van de Eerste Volkspartij (PFP) werd zoals eerder al met een onooglijk kluitje in het riet gestuurd: 4,3%.*

Het zag er nochtans bedenkelijk uit voor de DDP nadat ze zwaar verloren hadden bij de regionale en gemeenteraadsverkiezingen van augustus 2018. De KMT pikte toen 13 van de 20 kiesomschrijvingen in. Aan die plotse verschuiving zat wel een reukje. Peking, dat al enkele jaren de dreigende toon opvoert als Taiwan niet goedschiks wil aansluiten bij de Volksrepubliek, had een heus trollenleger ingeschakeld om met nepnieuws, hacking en veel geld de democraten in een slecht daglicht te stellen. Een twintigtal nieuwe websites waren in het leven geroepen om dat te verwezenlijken, ze gingen alle uit van twee stropopafdelingen van de Chinese geheime dienst.

Dat is de eerste reden waarom Han niet aan de bak is gekomen. De overgelopen Chinese spion **Wang Liqiang** had in een rapport van 17 bladzijden aan de Australische veiligheidsdiensten volgehouden dat 200.000 valse mailadressen waren gebruikt om de campagne van de DPP te besmeuren. Wang Liqiang wees vooral de *China Times* met de vinger, de spreekbuis van Peking die actief is op Taiwan. Dezelfde geruchten doken nu op ten nadele van Han. Er was sprake van meer dan 20 miljoen euro die bij nieuwsagentschappen waren ingezet om de Taiwanese media te beïnvloeden. "Laster", riep Han uit, "Als ik ook maar één cent heb aangenomen van de regering in Peking, trek ik me onmiddellijk terug". Dat Factcheck in de tussentijd een fanpagina van Han weghaalde van Facebook die 150.000 volgers met valse profielen telde, hielp ook al niet echt. Het ontlokte Chinakenner **Catherine Vuylsteke** in *De*

Presidente Tsai Ing-wen piept uit het stemhokje : solide overwinning

Standaard de schampere opmerking dat China "Fake news" gebruikt "als wapen tegen een land dat niet bestaat". Een Chinees schimmenspel dus. Zeker omdat de Universiteit van Gotenburg in Zweden had uitgezocht dat "geen land ter wereld meer slachtoffer is van buitenlands fake news dan Taiwan", 'nieuws' aangeleverd door de *content farms*, "die duizenden berichten per dag produceren". Niets mocht baten, want het aureool van Hans bedenkelijk gedrag werd er nog door verzaard. Dat was al gebleken toen hij op aandringen van de KMT in 2018 kandidaat-burgemeester werd voor de zuidelijke havenstad Kaohsiung.

Hij won die ook, maar achteraf werd duidelijk dat zijn verkiezingsstaf alle moeite

had gedaan om smetten uit zijn verleden weg te werken. Zo werd Han ooit veroordeeld voor doodslag bij een auto-ongeval. Zo wordt al jaren met leedvermaak gefluisterd over zijn bijzit Wang – het werd zo erg dat hij zijn vrouw, **Lee Chia-fen**, moest inschakelen om het "geroddel" een halt toe te roepen. Zij vond dat het moddergooien tussen de Blauwen (KMT en verwante groeperingen) en de Groenen (DDP en bondgenoten) het echte debat overwoekerden. Ze erkende dat de KMT grove fouten had gemaakt, en riep op om de partij alsnog een "laatste kans" te geven nu ze zich zou verveld hebben tot een eerlijke gezagspartij.

Helaas leek ook Madame Han niet onbesproken. Lekte uit dat de Han-familie al in

2016 voorbereidselen nam om te verhuizen naar Canada. Het gezin verbleef twee maanden in dat land, en kocht in Vancouver aan de westkust (waar het kri-oelt van de Hongkong-Chinezen) een op-trekje. In 2017 werd het menens, en dacht Han erover na een permanente verblijfsvergunning aan te vragen. Hij zocht in elk geval naar scholen voor zijn drie kinderen, dochter Coco schreef zich in aan de Universiteit van Brits Columbia. Aangepord door de KMT-achterban nam hij uiteindelijk toch het roer in handen van de partij. Dat zijn staf de hele affaire had weggemoffeld noopt Han nu tot dure eden; dat hij maar één nationaliteit of paspoort bezat, en dat wie een dubbele nationaliteit had uitgesloten werd van alle burgerlijke rechten, ook die van president. Wat enigszins naast de kwestie was, een verblijfsvergunning impliceert geen nationaliteitserkenning.

Wat het dubbel cynisch maakt is dat **Xi Jinping** tegenover de president van Kiribati, **Taneti Mamau**, verklaart dat *“all countries, no matter big or small, should be equal and all countries should respect one another’s sovereignty and territorial integrity”*. Van opportunistische machts-politiek gesproken. Hongkong? Macau? Tibet? De Zuid-Chinese atollen? De grensgebieden van Vietnam en India? Oost-Turkestan? En niet vergeten: de afdreigpolitiek tegenover alle – vooral kleine - landen die weigeren Peking te erkennen als enige gerechtigde vertegenwoordiger van ‘het’ Chinese volk. Het was september 2019 wanneer Kiribati toegaf aan de rijkelijke wortel die Peking voorhield om Taiwan in te ruilen voor de Volksrepubliek. Wat Xi bij het officiële staatsbezoek van Mamau (4 tot 11 januari) aan Peking omschreef als aanvaar-

Chinese president Xi Jinping heeft het nakijken

ding van de één China politiek, die gelijkstaat met *“the right side of history”*, heeft een lugubere klank. Het betekent gewoon de ‘belofte’ dat *“China will encourage more Chinese enterprises to invest in Kiribati, adding that China has approved the listing of Kiribati as a destination for Chinese tour groups”*. Die in 2016 zijn weggehaald uit Taiwan, wat niet belet dat ondanks een serieuze terugval van vasteland-Chinezen, de sector fors blijft groeien tot ruim 11 miljoen Amerikanen, Japanners en Zuid-Koreanen vooral, in 2018, en tot bijna 12 miljoen vorig jaar. De tactiek van Peking is doorzichtig: steun betekent op termijn overname en toegang tot markten, ertsontginning, visserijgronden, olieleveringen die het land nodig heeft om de machine draaiende te houden. Of financiële infiltratie, al geeft niet iedereen daar aan toe. Athene verkocht de haven van Piraeus dan wel aan China, maar de burgemeester van Praag,

Zdnek Hrib, draaide er zijn hand niet voor om te verbroederen met Taipei. *Tit for tat*. Geen panda's, geen toeristen, geen culturele uitwisselingen meer. Hriv slaakte ongetwijfeld een zucht van opluchting. Want de Chinese economie is, mede door de Amerikaanse boycot, schrikbarend aan het krimpen.

Die van Taiwan daarentegen zag een groei van buitenlandse investeringen in 2019 met 9,4 % (goed voor 8 miljard US dollar), hoofdzakelijk in de elektronische sektor. De uitvoer naar China en Hongkong kromp met 6,7 %, maar steeg met 17,7 % naar de VS. De groei, bijna 3%, viel hoger uit dan verwacht, en ging sneller dan die van Singapore of Zuid-Korea. Dat is het hart van Tsai's opties: verwerping van de eenzijdige interpretatie door Peking van het *“Eén China, twee systemen”*, dat de overeenkomst van 1992 verdringt, waarin beide landen erkennen dat ze het oneens waren over de interpretatie. Van de weeromstuit leunt Taiwan steeds sterker aan bij Amerika, op wie het rekent mocht het tot een gewapend konflikt komen.

Toch had Han het mogelijk toch kunnen halen als Xi Jinping ongewild – of doelbewust? - de DDP geen handje had toegestoken. De radicaal nationalistische expansiepolitiek van Xi is ontaard in een opgeblazen nijldige retoriek, die het traditionele geduld van de Chinese diplomatie steeds verder uitholt. Niet dat de afdreigingspolitiek (*“dollardiplomatie”*, noemt Tsai dat, uitkoping) zonder resultaat blijft. Alleen al in de voorbije drie jaar heeft Peking succesvol gezaagd aan

Han Kuo-yu dolf het onderspit

Uitzicht op Taipei

de laatste pijlers van diplomatieke erkenning van Taiwan. Behalve Kiribati beslissen ook de Salomonseilanden vier dagen eerder om van partner te ruilen. Alleen was de afspraak daar nog cynischer: in ruil voor geldinjecties vroeg en kreeg China een volledig onbewoond eiland van de groep, om er de (Chinese) industrie te ontwikkelen tot een 'speciale economische zone'. En het recht om goud te delven op het eilandje Guadalcanal (onzaliger oorlogsnagedachtenis). Eén probleem: dat besluit is niet politiek gedekt, het eiland Malaita weigert het zelfs te onderschrijven en dreigt met afscheiding.

Het zou dan met het al even afscheidingsgezinde Bougainville (dat wel deel uitmaakt van Papoea Nieuw-Guinea, maar in een volksraadpleging al gekozen heeft voor een *Bexit*) kunnen samengaan. In 2018 waren Burkina Faso en de Dominicaanse Republiek al gevallen voor de dollarstromen die in hun richting zouden komen vanuit Peking, in 2017 was Panama voorgegaan. Met dat al is het kranse VN-lidstaten die Taiwan blijven erkennen ingekrompen tot 14. Plus Vaticaanstad, dat als waarnemer zetelt in de VN. De schijnheiligheid, met name van Europa en de VS ten top gedreven: zij hebben wel een vertegenwoordiging in Taipei (ook België en Luxemburg en de Europese Unie), halen uit de economische en wetenschappelijke samenwerking al wat eruit te halen valt, maar ontzeggen het land diplomatieke steun en toegang tot een rist internationale orga-

nisaties (zoals de Wereldgezondheidsorganisatie).

Het doet denken aan het Catalaans probleem voor de EU. Met de mond belijden dat een uitspraak van het Europees Hof van Justitie bindend is voor alle lidstaten, maar blijven volhouden, zoals parlementsvoorzitter **David Sassoli**, dat een uitspraak van het Spaanse Hoogerechtshof over de opsluiting van **Oriol Junqueras** zijn verkiezing tot MEP vervallen verklaarde op 3 januari. Wat is het verschil met **Puigdemont** en **Comín**? Hoewel die nu ook uit hun politiek ambt zijn gezet en Spaans rechts straks kan

vragen in het EP om de onschendbaarheid van beide politici in te trekken. *Double talk*. Wel uithalen naar Polen en Hongarije en Malta, maar aan de meest autoritaire staat van de EU niet durven te tornen, het blijft een inbreuk op de Europese Verdragen.

Wat heeft Xi Jinping dan bezielend om het vuur op te poken, zeker sinds het Volkscongres hem in 2018 vrijwel dictatoriale macht heeft toegekend, en alle beperkingen heeft afgeschaft op zijn presidentstermijnen. De gestage uitbouw van het leger heeft hem een knuppel gegeven die onwillige provincies kan verpletteren – zoals al met Xinjiang gebeurde. China blijft Taiwan beschouwen als een afgescheurde provincie die 'onvermijdelijk' moét terugkeren in het vaderland. Het lijkt wel Silezië of Bohemen eind jaren dertig. Alleen vergeet Xi dat het Chinese keizerrijk Taiwan 'ten eeuwigden dage' afstond aan Japan – onder militaire druk, uiteraard, maar dat is net wat China nu ook probeert – in 1895. In de verdragen van Kairo en Potsdam bij het eind van de oorlog worden Taiwan en zijn eilanden niet genoemd als onderdeel van China. *De Volkskrant* stelde een jaar geleden al vast (6 januari 2019): "Nu is Xi's geduld ineens op. Vorige week legde hij de 1992-consensus op een heel nieuwe manier uit. Namelijk door te stellen dat beide kanten van de Straat van Taiwan bij hetzelfde China behoren, en 'samen streven naar eenwording'". Geen wonder dat Tsai niet langer vasthoudt aan de consensus van 1992, die de vrijheid van definitie van 'één China' impliceerde.

China schuwt militaire druk niet

De duivelse methode om het zakenleven als nuttige idioten los te weken van de Taiwanese DDP blijkt na tien jaar mislukt: de aangelokte Taiwanese investeerders (Taiwans BBP ligt drie keer hoger dan dat van China), die rekenden op verdere ontspanning en geleidelijke verzoening, zijn na de gebeurtenissen in Hongkong gekapseisd. Kapitaalstromen worden opnieuw overgeheveld naar het thuisland.

Ergst van al is natuurlijk de volstrekte negatie van de afspraken die met het VK gemaakt waren in de *Basic Law* over de halve eeuw eigen systeem, eigen rechtspraak en eigen parlement die Hongkong waren toegezegd. Dat Xi Jinping nog niet militair heeft ingegrepen in Hongkong na zes maanden straatprotesten, onrust en volledige desavouering van de elitaire dominantie van Pekinggetrouwen, heeft alles te maken met zijn internationale status. Illusies moet Taiwan zich niet maken, ook al heeft het, in tegenstelling tot Hongkong, een echte democratie. Nog amper 2 % van alle Taiwanese wil een onvoorwaardelijke hereniging met het vasteland, 82 % wijst ongezuken elke Chinese inmenging af. Peking daarentegen wil uitsluitend voldongen feiten, en een volledige machtsovername.

Alleen wringt dat met het afschrikkingseffect dat staatsgeweld zou meebrengen voor de internationale politieke en handelsrelaties. En dus verlies van belangrijke energiebronnen, afzetmarkten, onderzoeksresultaten. China ligt al slecht bij Europa vanwege zijn ongebreidelde protectionisme, de verplichte investering, samenwerking en technologie-overdracht in China zelf, zijn vervalste mededinging en zijn lak aan marktregels en patenten. Politiek ligt China even slecht bij zijn grootste buur, India, waarmee al enkele grensoorlogen zijn uitgevochten, en bij een deel van de moslimwereld. De VS blazen warm en (eerder) koud, zij kijken met argusogen naar de doorbraak die China in de Stille Oceaanzone tracht te forceren. De machtsontplooiing van het Rode Leger in de Zuid-Chinese Zee heeft ook de staten van Zuid-Oost-Azië tot groot wantrouwen aangezet. Alleen Rusland speelt nog op twee paarden tegelijk. Er zijn nog net gezamenlijke militaire vloot-oefeningen gehouden.

Waarschijnlijker is dan een 'war by proxy'. Oorlog met de handschoen, waarbij de tenoren hun handen in onschuld wassen, zoals Turkije, Iran, Rusland en

De drie presidentskandidaten tijdens een verkiezingsdebat

de VS in Syrië doen. Laat ze elders krijgertje spelen, in Korea bij voorbeeld, of in de Hoorn van Afrika. Intussen is het voorstel met de digitale oorlogvoering al ingezet. Toch valt het op dat Tsai's boodschap, "laat hier niet gebeuren wat zich in Hongkong afspeelt", de juiste snaar heeft geraakt. Dat verklaart ook het verschil tussen het succes van de DDP bij de presidentsverkiezingen, en de minder opvallende uitslag voor het eenkamerparlement van 113 afgevaardigden. Onderzoek bij universiteitsstudenten heeft uitgewezen dat 85 % achter Tsai's stellingname staat, maar dat het vertrouwen in de DDP op een lager pitje suddert. De democraten verloren 7 zetels, maar be-

houden een absolute meerderheid. De KMT won er drie bij, maar het verschil tussen 61 en 38 zetels blijft hoog. Dat heeft voor een deel te maken met het kiessysteem: 73 zetels worden toegekend volgens het Brits systeem, *first past the post*. Het is opvallend dat de DDP in het volkrijke gebied rond de hoofdstad en in Kaohsiung (waar de KMT eind 2018 grote vooruitgang maakte) nu de anderen wegveegt – behalve in Taipei zelf waar de onafhankelijke stadsburgemeester stand hield en zich sinds vorig jaar heeft gevoegd bij de Taiwanese Volkspartij (TPP) die 5 zetels won. De veertig resterende zetels worden opgedeeld volgens het evenredig systeem van partijsterkte

Poetin blaast warm en koud in relatie met China

Trump en Jinping vóór het uitbreken van de handelsoorlog

(34) en een vaste vertegenwoordiging van de oorspronkelijke, inheemse bevolking (6).

De mindere prestatie van de DDP heeft voorts te maken met de niet altijd door-dachte politiek die Tsai in eigen land heeft gevoerd. Ze is er niet in geslaagd de goeie economische resultaten te laten doorsijpelen tot bij de man in de straat. De lonen bewogen nauwelijks. De huizen blijven peperduur. Haar communicatie daarover laat te wensen over. De omschakeling van een industriële samenleving naar een digitale diensteneconomie is geen exclusieve voor de DDP, ook Han en Soong staan daar achter. Toch heeft Tsai twee plannen in gang gezet, het '5+2 Industrieel Vernieuwingsplan' en 'DIGI+'. Zij bakent daarmee de velden af waarin Taiwan uitmuntendheid moet verwerven, en liefst snel ook: robotica, een eigen Silicon Valley, groene energie (op dit ogenblik steunt die nog op 39 % aardgas, evenveel op kolen, 11 % op kerncentrales – de vierde die bijna was afgebouwd is nu zo goed als afgeschreven - en amper 5 % op hernieuwbare energiebronnen), biomedica, defensie en ruimtevaart, verstandige landbouw en kringlooeconomie.

Het viel trouwens op dat in de programma's van de drie presidentskandidaten weinig variatie zat, behalve op het vlak van energiewinning voor huishoudelijk gebruik. Tsai ging het verst. Ze wil af van kernenergie tegen 2025 – in een land met veel aardbevingen en cyclonen is dat geen onverstandige optie, Fukuyama in-dachtig. In datzelfde jaar moet de groene

energie al tot 20 % zijn opgetrokken. Han zette daar tegenover dat kernenergie en groene energie samen de helft van alle stroom moeten leveren in 2035. Tegelijk wou hij een betere bescherming van bedreigde diersoorten. Soong hield het midden: nog een tijdelijke voortzetting van de kerncentrales, en heffing van een energietaks voor grootverbruikers bij de industrie.

Waar ze wel botsten was over de verhouding met China, en dat heeft de doorslag gegeven. Tsai wil openlijk af van het systeem 'Eén land, twee systemen' (Hongkong heeft het failliet bewezen) en van de zogenaamde consensus uit 1992 (Xi Jinping heeft een apodiktische interpretatie opgelegd, en dat kan niet). Han verwierpt ook het eerste idee, maar houdt vast aan de afspraken van 1992. Hij wil niet weten van onafhankelijkheid, en wil de verhoudingen depolitiseren. Economie moet voorgaan – maar dat heeft Hongkong al uitgeprobeerd, tevergeefs. Soong denkt meer aan een soort nieuw Bandoeng – weg van de grootmachten, spreiding van de banden met andere landen. Hij wil een volksraadpleging over elke wijziging van de *Cross-Strait* politiek, maar hamert op een eigen defensietechnologie. Het debat over de toekomstige status moet in de koelkast gezet.

Tsai heeft wel beloftes ingelost, ook als ze niet populair waren: naast een vrijetijdsregeling voor arbeiders en de verhoging van het minimumloon, heeft ze gehakt in de ambtenarenpensioenen (wat Han opnieuw wou herzien). Ze werkt nu voort aan een langetermijnplan voor zie-

kenzorg. Alleen Soong had oog voor sociale woningbouw, verhoogde schoolplicht, een nieuwe staatsraad voor inwijkelingen, en, opvallend, de legalisering van euthanasie. Wellicht hield hij zijn eigen politieke dood voor ogen.

Maar wie heeft er nu eigenlijk gewonnen? Ogenschoonlijk de democratie. Maar het gezichtsverlies dat Xi Jinping heeft geleden met de botte afwijzing van zijn herenigingsplannen opent de deur voor minder redelijkheid. Dat blijkt aan beide kanten van de Straat van Taiwan. De Volksrepubliek wil een politieke macht op de internationale scene die overeenstemt met haar demografische en economische ontwikkeling (hopelijk blijft India bij zijn democratisch stelsel, want het gaat weldra een grotere bevolking hebben dan China). Taiwan wil niet langer weten van samensmelting, in welke vorm dan ook. De oude generatie van nationalist en Chinagebonden ondernemers sterft stilaan uit, de jongeren hebben niets anders gekend dan democratie en vrijheid van meningsuiting, pers, politieke voorkeur, en engagement (ook economisch).

Het grote gevaar ligt in een wet tegen afscheiding die Peking in 2015 uitvaardigde. Chinese opiniepeilingen geven aan dat 89 % van de vasteland-Chinezen een hereniging willen, desnoods met de wapens. Ook Xi Jinping heeft daarop al gezinspeeld. Het is dan gokken of de Amerikanen Taiwan ter hulp schieten of niet. Twee kernmachten in een rechtstreeks conflict, dat kan alleen maar dood en vernietiging zaaien. Het zou bovendien een wereldwijde financieel-economische (en allicht ook politieke) crisis uitlokken. De Amerikaanse pers fronsst inmiddels de wenkbrauwen. "To avert conflict", schrijft **Oriana Skylar Mastro** in de *Los Angeles Times*, "Washington needs to place its full attention on the Indo-Pacific strategy now. If the United States continues to direct its focus on conflicts elsewhere, armed reunification will become an even more attractive option to Beijing. The repercussions will be felt in that region for generations". En niet alleen daar.

Lukas DE VOS